

Arkæologisk undersøgelse af neolitisk bopladsområde ved Klostermarken i Ringsted

24 til 30 august 2005

Af arkæolog Henrik Høier

To smukke flintøkser fundet ved undersøgelsen

Indhold:

1. Indledning	2
2. Kulturhistorisk redegørelse	3
3. Undersøgelsens perspektiver	6
4. Baggrund og begrundelse for udgravningen	6
5. Landskabet	6
6. Andre fortidsminder i området	8
7. Udgravningens data	9
8. Udgravningens metode	9
9. Datalister	10
10. Tidstavle	16
11. Litteratur	16

Bilag 1: Oversigtstegning af udgravningsfelt

Rapport fra

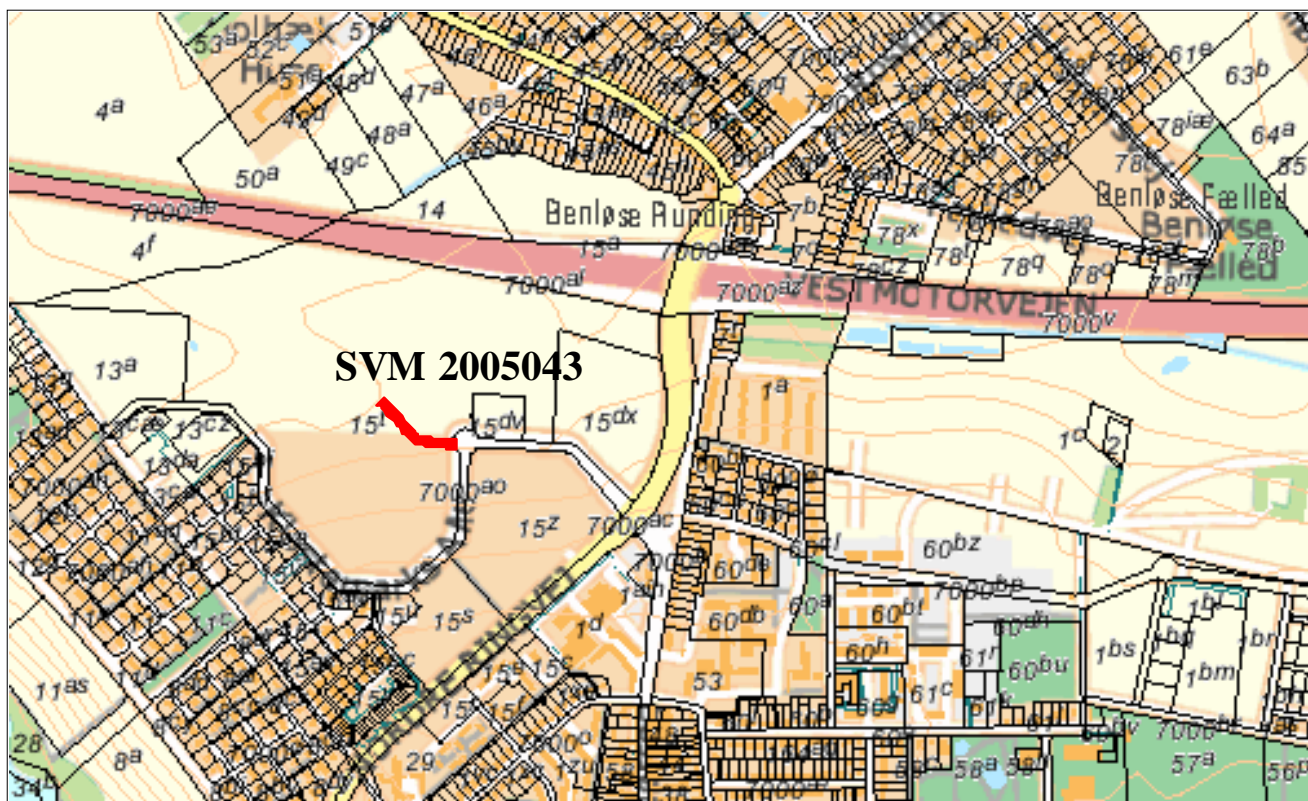
Sydvestsjællands Museum
Storgade 17
4180 Sorø

Tlf. 57834063
e-mail: kontor@vestmuseum.dk
hjemmeside: www.vestmuseum.dk

1. Indledning

Denne undersøgelse ved Klostermarken er foranlediget af, at Ringsted Kommune overordnet udstykker området omkring den nye Falck-station til parcelhusgrunde. Det her implicerede delareal, benævnt Klostermarken NØ 3, er et 16-17 meter bredt vejtracé, som efter færdiggørelsen skal lede trafikken fra den nye rundkørsel i øst ind i den kommende bebyggelse.

Prøveundersøgelsen som museet foretog på stedet i maj 2005 viste tydeligt, at der især østligt på dette areal, dvs. nærmest rundkørslen, fandtes mange oldtidsanlæg. Med oldtidsanlæg menes nedgravninger, der oprindeligt har haft funktioner som f.eks. affalds- og kogestensgruber samt ildsteder. Det blev på denne baggrund besluttet at foretage en regulær arkæologisk undersøgelse af de første ca. 160 meter af tracéet, dvs. frem til vejføringens anden drejning. Se også kort nedenfor. Den økonomiske del af sagen er afholdt af Ringsted Kommune og for den maskinelle del af arbejdet stod entreprenørfirmaet Møller & Co., der også står for det efterfølgende entreprenørarbejde i forbindelse med selve vejanlæggelsen m.v.

Det undersøgte areal markeret med rødt og indsat på matrikelkortet © KMS

2. Kulturhistorisk redegørelse

Ved den arkæologiske undersøgelse af vejtracéet fandt vi 91 oldtidsanlæg, der fordeler sig på henholdsvis 61 affaldsgruber, 16 stolpehuller (dvs. nedgravede huller hvori husenes bærende stolper har været nedsat), 6 kogestensgruber (til madlavning) samt 8 ubestemte fyldskifter (nedgravninger). Det er tydeligt, at koncentrationen af anlæggene og dermed aktivitetsområdet findes mod øst. Bortset fra et enkelt befinder samtlige stolpehuller, sig således i undersøgelsesfeltets østligste ende. Mod vest aftager koncentrationen ganske klart (jvf. kortbilag 1).

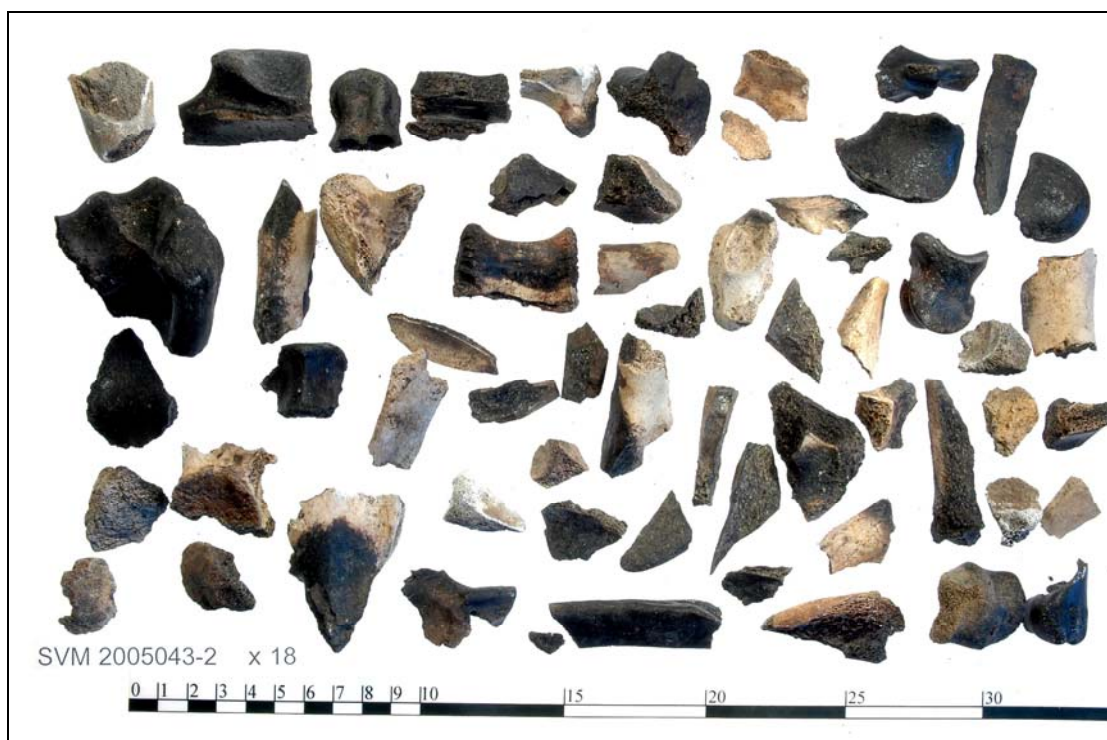
Ingen af de registrerede stolpehuller synes at danne nogen egentlig konstruktionsform eller husgrundrids. Muligvis ville en feltudvidelse i dette område kunne have ændret dette indtryk, men det var ikke muligt at udvide feltet ud over selve vejtracéets bredde. Derfor må det blot konstateres, at der er bebyggelsesspor og aktivitet, der kan dateres til yngre stenalder (bondestenalder) indenfor dette område.

I enkelte af anlæggene fandt vi keramik (potteskår), der dog i flere tilfælde nærmest var opløst og smuldrende.

Potteskår fundet i anlæg 32

Til gengæld var der påfaldende mange små knogle- og tandfragmenter i god bevaringstilstand fra f.eks. husdyrene ko, hest, svin og får/ged bevaret i affaldsgruberne, hvilket formodentligt skyldes undergrundens store kalkindhold.

Eksempler på henholdsvis ubrændt og brændt knoglemateriale fra anlæg 1 og 12

Dateringsmæssigt knytter der sig mest interesse til anlæg 59, der indeholdt to fine tyndnakkede flintøkser liggende tæt op ad hinanden (se også forsidefoto).

*Stud. Mag. Varaporn Poorisrisak udgraver anlæg 59.
Til venstre i fundbakken ses de to flintøkser, der fremkom i dette anlæg*

Flintøkserne, der ikke er helt færdigforarbejdede (dvs. færdigslebne), er af typer der rent tidsmæssigt skal henføres til tiden omkring 2.500 f.Kr.

Omkring ca. 4.000 f.Kr. sker der et epokegørende skifte i ernæringsgrundlaget for de mennesker der på dette tidspunkt levede i det nuværende danske område.

I ældre stenalder (dvs. jægerstenalderen) før dette skifte var befolkningen såkaldte jægere og samlere, der ernærede sig ved jagt, fiskeri og indsamling.

I den efterfølgende periode (dvs. bondestenalderen) bliver ernæringsgrundlaget langsomt omstillet til primitivt agerbrug med dyrehold suppleret af jagt og indsamling.

I forbindelse med denne omstilling måtte de tidlige agerbrugere foretage rydninger og afbrændinger (såkaldt svedjebrug) i de enorme skove, der på dette tidspunkt dækkede landet. Efterfølgende kunne de primitive kornsorter sås i det næringsrige jord- og askelag. Denne arbejdsgang resulterede i større åbne lysninger, hvor man kunne slå sig ned i mere eller mindre kortvarige bosættelser.

De mere permanente og formodentlig noget større bopladser lå langs søer og åer. Områder, hvor flere føderessourcer kunne udnyttes, samtidig med at man kunne skaffe det nødvendige vand til dyreholdet og agerbruget.

På dette tidspunkt begyndte man også at bygge solide kraftige huse, hvor de tagbærende stolper var gravet ned i jorden. Gulvene var lergulve med et centralt beliggende ildsted, og væggene bestod af lerklinet fletværk af grene o.lign. Tagenes konstruktionform ved vi ikke stort om, men de har formodentlig været fremstillet af de naturligt forekommende materialer som f.eks. strå (tagrør) og grene etc.

Det altdominerende materiale til redskabsfremstilling i denne periode er den i rig mængde forekommende hjemlige flint. Af dette materiale fremstillede man mange af dagligdagens redskaber som pilespidser, knive, økser m.v. Flinten kunne også anvendes som handelsvare overfor f.eks. de tidlige metaller, som fandt vej hertil fra de tidlige ”metalkulturer” i Central- og Sydeuropa. Det er i øvrigt også i bondestenalderen man bygger de mange karakteristiske storstensgrave vi kender som dysser og jættestuer, hvori man begravede sine døde familiemedlemmer.

3. Undersøgelsens perspektiver

Det er ikke længere så ofte vi støder på aktivitet fra yngre stenalder som ved denne undersøgelse. Dette forhold hænger uløseligt sammen med de tiltagende kraftige behandlingsformer (nedpløjning m.v.), der har været indenfor det moderne landbrug i de sidste 30 - 40 år.

De stenalderbønder der har opholdt sig på dette sted må have været bosat i nærheden, hvor de så har haft deres beboelseshuse og eventuelle tilhørende udbygninger, hvorfra de har passet landbrug og husdyr. Som nævnt fandt vi knoglemateriale fra husdyrene ko, hest, svin og får/ged i affaldsgruberne, og hvis disse er samtidige med flintøkserne, så må man formode, at de omkring bosættelsen har haft indhegninger og folde m.v. til at styre dette dyrehold.

Her midt på Sjælland må bopladsen betegnes som en indlandsplads forholdsvis langt fra kysten. Med hensyn til f.eks. fiskeri har der i området været en del mindre og større vandløb samt åer og endelig kan man have fisket i en eller flere af de midtsjællandske søer.

Der kendes indtil flere stendysser fra dette område, og det er derfor nærliggende at forestille sig, at de mennesker der har virket her og f.eks. fremstillet de to fine flintøkser, er blevet gravlagt i en eller flere af de til bopladsen hørende gravhøje sammen med deres familier og slægtninge.

Under alle omstændigheder er selv en mindre kortvarig undersøgelse som denne med til at nuancere billedet af områdets udnyttelsesgrad og dermed bosættelsesmønstret her midt på Sjælland i yngre stenalder.

4. Baggrund og begrundelse for udgravningen

Det her berørte udstykningsareal blev prøvegravet i maj 2005 efter henvendelse fra Ringsted Kommune angående en udtalelse om skjulte fortidsminder på arealet.

Ved prøveundersøgelsen fremkom en række oldtidsanlæg i den udlagte søgegrøft, der viste sig at kunne dateres til yngre stenalder, hvorfra vi har et begrænset kendskab til bosættelsesmønstret i dette område.

Da det som allerede nævnt er forholdsvis sjældent vi støder på aktivitetsspor fra denne periode, blev det besluttet at foretage en nøjere undersøgelse af den østlige del af vejtraceét.

5. Landskabet

Området findes på 4cm kort 1513 - 3 SV. Overordnet er det lokale terræn et ret kuperet morænelandskab, hvor der på flere af de lavereliggende partier tidligere har været fugtige sænkninger eller evt. mindre vådområder. I den sammenhæng kunne vi på det her afdækkede areal registrere ikke mindre end ni ca. nord-sydgående drænledninger fra nyere tid (jvf. kortbilag 1). Det undersøgte areal, der totalt er 2.373 m² stort, ligger på en svagt faldende nordvendt skråning, hvor de indmålte højdekoter varierer mellem kote 42,28m og 44,26m o.D.N.N.

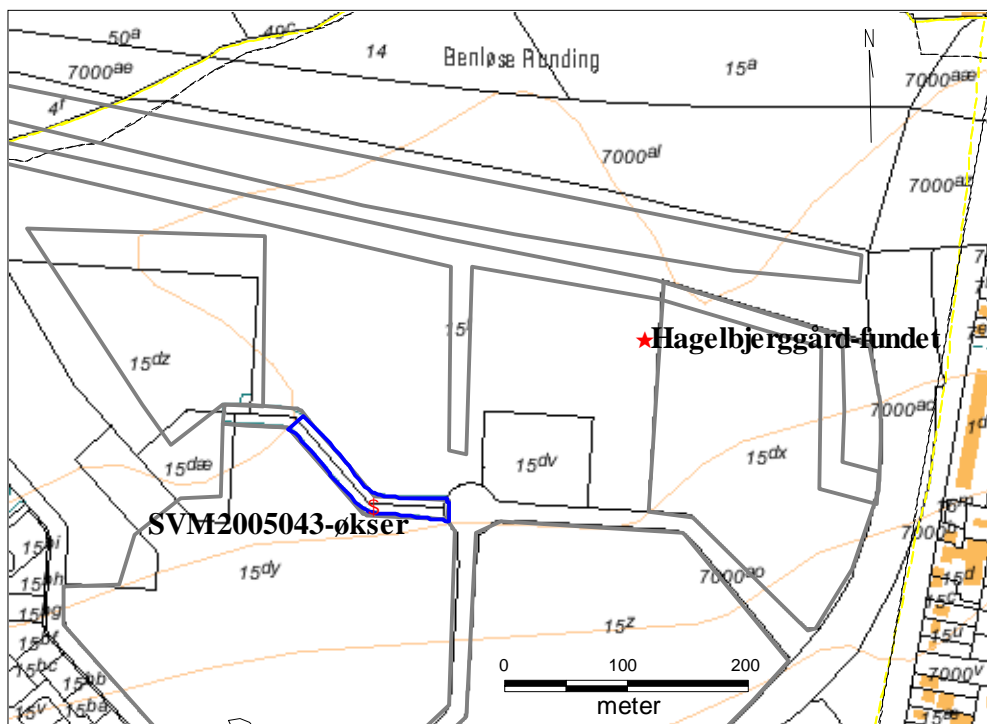
Muldlagets tykkelse ligger på stedet typisk omkring 30 - 40cm.
Undergrunden er den karakteristiske "Ringsted-undergrund" bestående af fast let stenet brunt ler med et stort kalkindhold.

Udsigt over arealet fra øst. I forgrunden den nye rundkørsel

6. Andre fortidsminder i området

Det undersøgte område ligger meget nær et berømt fund fra samme periode. Her fandtes ved markarbejde i 1971 et spændende depotfund med 15 smukke tyndnakkede slebne flintøkser på en af Hagelbjerggaards marker. Findestedet ligger kun ca. 250 meter nordøst for det her undersøgte areal. Flintøkserne fra Hagelbjerggård er Danmarks største depotfund af neolitiske flintøkser (040213-55). Det omtrentlige findested for disse flintøkser samt ”vore” to nyfundne økser er indsat på nedenstående kort.

Lidt mod sydvest og vest lå i ældre tid flere nu sløjfede dysser (040213-37 og 040213-39) og mod nord fra Benløse sogn kendes tilsvarende en i 1838-39 sløjfede dysse samt f.eks. løsfund af flint fra samme tidsperiode (040202-4 og 040202-32).

Mod øst på arealet ved den gamle Ringsted kasernegrund er tilsvarende registreret nedgravninger m.v. fra yngre stenalder. Senest da museet foretog udgravninger her i 2003 (040213-58 og SVM2003014). Ved sidstnævnte undersøgelse fandtes i maj 2003 bl.a. halvdelen af et meget stort og sirligt ornamenteret lerkar fra den tidlige del af bondestenalderen.

Umiddelbart sydvest for denne undersøgelse på matr. nr. 15dy har museet netop afsluttet en lignende undersøgelse på et udstykningsareal (SVM2005045), hvor der ligeledes kunne registreres aktivitet i form af nedgravninger med flint og keramik fra samme periode som ved nærværende undersøgelse.

Sammenfattende kan man således konkludere, at der i dette nærområde har været topografiske forhold m.v., som har tiltrukket sig de tidlige agerbrugere i yngre stenalder, og at vi for hver undersøgelse får et mere og mere detaljeret indblik i områdets udnyttelsesgrad i yngre stenalder.

7. Udgravningens data

Deltagere ved undersøgelsen, der blev foretaget i dagene 24 – 30 august 2005, var stud. mag. Varaporn Pooririsak, udgravningsassistent Morten Pedersen, og arkæolog Henrik Høier der fungerede som daglig udgravningsleder.

Undersøgelsen er gennemført af Sydvestsjælland Museum, hvor al originaldokumentation og genstandsmateriale er arkiveret. Dog vil faunamaterialet efter endt registreringsarbejde m.v. blive deponeret på Zoologisk Museum i København.

Som nævnt undersøgtes ialt 2.373 m², hvor vi registrerede i alt 91 oldtidsanlæg fordelt på 61 affaldsgruber, 16 stolpehuller, 6 kogestensgruber og 8 ubestemte nedgravninger.

8. Udgravningens metode

Med en større gravemaskine på bælte påmonteret en to meter bred planérskovl (rabatskovl) udvidede vi den på stedet allerede udlagte søgegrøft. Sidstnævnte lå stadig ”åben” efter udgravningen i maj måned.

Vi startede muldafrømningen i vejtracéets østside og bevægede os herfra mod vest. Den afgravede muldjord blev i samme arbejdsgang læsset på en jorddumper og kørt væk fra stedet og anvendt andetsteds.

Rent metodisk fortsatte vi som ved den foregående prøveundersøgelse. Dvs. at vi udsatte lokale målepunkter som udgangspunkter for tegningsarbejdet. Målepunkterne blev efterfølgende indmålt med GPS i System 34 Sjælland af landmåler Bo Jensen fra landmålerfirmaet Geodata, Energivej 3, 4180 Sorø. Indmålingerne, der blev foretaget d. 29 august, må betragtes som værende overordentlig nøjagtige. Bemærk i denne forbindelse, at z-koordinaten i landmålerlisten nedenfor er højden for de enkelte målepunkter i forhold til D.N.N.

Tegningsarbejdet, der er i størrelsesforholdet 1:100, er foretaget på i alt 5 stk. A-3 tegnefolie. Beskrivelser af de enkelte anlæg findes på de respektive tegninger. (Se også beskrivelser i anlægslisten).

Tegningsmaterialets behandling i GIS-programmet MapInfo er udført af stud.mag. Varaporn Pooririsak.

De fremkomne 91 oldtidsanlæg blev ”snittet” og udgravet manuelt med håndredskaber som skovl, spade og graveske (skelske).

Fra enkelte anlæg udtog vi jordprøver som blev vandsoldet ved hjemkomsten til museet i 4 mm vandsold. Dette arbejde gav lidt mere keramik og knoglestykker etc.

Lidt jordmateriale fra anlæg 59 med de to flintøkser er blevet gemt med henblik på en evt.

makrofossilanalyse, dvs. en analyse hvor man undersøger for evt. tilstedeværende frø, korn o.lign.

Utroligt nok kan frø nemlig godt bevares efter årtusindlangt ophold i jorden i forkullet tilstand eller f.eks. i våde omgivelser.

Der foreligger fra undersøgelsen et antal digitale fotos, primært arbejdsbilleder (jvf. fotoliste).

Vejret var i perioden dejligt lunt og solrigt augustvejr.

9. Datalister

Fundliste

x-nr.	Anlæg	Materiale	Beskrivelse
01	59	Flint	6 større grove flintafslag og 7 mindre.
02	59	Knogle/tak	Et stykke gevir, form. fra kronhjort samt 4 mindre knoglefragmenter, hvoraf et er en fragmenteret tåknogle. Desuden et lille tandfragment - form. fra får/ged eller juvenil rådyr.
03	59	Flint	To fine tyndnakkede flintøkser. Fundet tætliggende. Økserne er tilhuggede men ikke færdigslebne. Den største er 19,5 cm lang og 5,5cm bred (ved ægpartiet). Den anden er 16,5cm lang og 5,5cm bred (ved ægpartiet). Bemærk at økserne er præcis lige brede ved æggen!
04	34	Keramik	6 mindre stykker keramik (bugskår) – de to er samhörrende. De to sidstnævnte er rødt velbrændt fint magret gods de øvrige er mørkere i farven og ret groft magret.
05	34	Knogle	To mindre knoglefragmenter – det ene er varmpåvirket og helt sort (et overhugget hvirvelfragment).
06	34	Knogle	Et lille fragment af et skulderblad.
07	18	Knogle	Et mindre knoglefragment.
08	28	Knogle	Fire knoglestykker – to større og to mindre (de tre samhörrende). Det ene er et større stykke af et skulderblad.
09	33	Keramik	57 små stykker keramik, heraf 4 randskår og 3 hankeskår fra fin lille hank (resten bugskår). Opr. ved tilsynekomsten i A33 et lille bæger/kop der nu blot består af ganske små stykker ret groft magret gråt gods.
10	31	Keramik	6 små stykker groft magret gulbrunt keramik (bugskår), der form. alle er fra samme kar.
11	31	Knogle	I alt 5 stk. knogle. Et kæbefragment fra får/ged (juvenilt individ), to samhörrende fragmenter fra metapodium (mellemhånd/eller -fod) fra ko samt to sammenhörrende fragmenter fra større hvirvel.
12	10	Knogle	16 overvejende mindre knoglefragmenter. Eneste intakte stykke er en tåknogle.
13	10	Keramik	2 stykker keramik fra 2 forskellige kar. Det ene er betydeligt finere og mere velbrændt gods end det andet.
14	33	Keramik	6 meget små stykker keramik.
15	33	Knogle	10 mindre knoglefragmenter, heraf er flere hvirvelfragmenter. De 2 er fragmenterede fodrodsknogler.
16	1	Knogle	I alt 43 stk. knogle- og tandmateriale. Umiddelbart identificerbart er materiale fra ko, svin og hest.
17	1	Keramik	To ganske små stykker keramik.
18	12	Knogle 2 poser	1 pose med 49 stykker ildpåvirket/brændt knoglemateriale. 1 pose med 295 stykker ditto. Nærmest et studie i varmpåvirkning – idet farven på knoglestykkerne veksler fra ubrændt knoglemateriale til hvid, grå og over til kulsort! I hvert fald arterne ko og får/ged repræsenteret. En del af materialet er fra juvenile dyr.
19	32	Knogle	22 stykker tand- og knoglemateriale. Hest, ko og får/ged er tilstede. Desuden et lille stykke muslingeskal (form. blåmusling).
20	32	Keramik	2 randskår, 1 bundskår og 53 bugskår. De to randskår og tre tilhörrende bugskår er efterfølgende sammenlimet.
21	21	Knogle	75 stk.
22	12	Keramik	1 bugskår – rødt ret velbrændt og fint magret gods.

Fotoliste

Opt	Type	Tekst	Fot	Dato
1	Digital	Maskinafrømning ved vejtracéet, til venstre ses Vara. Set fra øst.	H.H.	24-08-2005
2	Digital	Maskinafrømning ved vejtracéet, i midten ses Vara. Set fra øst.	H.H.	24-08-2005
3	Digital	Maskinafrømning ved vejtracéet, til højre ses Vara. Set fra øst.	H.H.	24-08-2005
4	Digital	Morten tegner østligt i feltet (nær rundkørslen). Set fra vest.	H.H.	24-08-2005
5	Digital	Morten tegner østligt i feltet (nær rundkørslen). Set fra vest.	H.H.	24-08-2005
6	Digital	"Støveren" (dumper) set fra syd.	H.H.	24-08-2005
7	Digital	Feltet set fra øst (rundkørslen).	H.H.	26-08-2005
8	Digital	Feltet set fra øst (rundkørslen).	H.H.	26-08-2005
9	Digital	Arbejdsbillede. Vara og Morten arbejder på feltet om morgenen d. 26/8.	H.H.	26-08-2005
10	Digital	Arbejdsbillede. Vara og Morten arbejder på feltet om morgenen d. 26/8.	H.H.	26-08-2005
11	Digital	Arbejdsbillede. Vara og Morten arbejder på feltet om morgenen d. 26/8.	H.H.	26-08-2005
12	Digital	Arbejdsbillede. Vara og Morten arbejder på feltet om morgenen d. 26/8.	H.H.	26-08-2005
13	Digital	Arbejdsbillede. Vara og Morten arbejder på feltet om morgenen d. 26/8.	H.H.	26-08-2005
14	Digital	Arbejdsbillede. Vara og Morten arbejder på feltet om morgenen d. 26/8.	H.H.	26-08-2005
15	Digital	Oversigtsbillede taget fra taget af dumperen om morgenen d. 26/8. Set fra øst.	H.H.	26-08-2005
16	Digital	Oversigtsbillede taget fra taget af dumperen om morgenen d. 26/8. Set fra øst.	H.H.	26-08-2005
17	Digital	Oversigtsbillede taget fra taget af dumperen om morgenen d. 26/8. Set fra øst.	H.H.	26-08-2005
18	Digital	Oversigtsbillede taget fra taget af dumperen om morgenen d. 26/8. Set fra øst.	H.H.	26-08-2005
19	Digital	Oversigtsbillede taget fra taget af dumperen om morgenen d. 26/8. Set fra øst.	H.H.	26-08-2005
20	Digital	Vara ved findestedet af de to fine flintøkser. Set fra NV.	H.H.	29-08-2005
21	Digital	Vara ved findestedet af de to fine flintøkser. Set fra NV.	H.H.	29-08-2005
22	Digital	Vara ved findestedet af de to fine flintøkser. Set fra NV.	H.H.	29-08-2005
23	Digital	Vara ved findestedet af de to fine flintøkser. Set fra NV.	H.H.	29-08-2005
24	Digital	Vara ved findestedet af de to fine flintøkser. Set fra NV.	H.H.	29-08-2005
25	Digital	Vara ved findestedet af de to fine flintøkser. Set fra NV.	H.H.	29-08-2005
26	Digital	Vara og Morten på feltet. Set fra øst.	H.H.	30-08-2005

Tegningsliste

T-nr.	Type	Skala	Initialer
1	Fladetegning	1:100	M.P.
2	Fladetegning	1:100	M.P..
3	Fladetegning	1:100	M.P.:
4	Fladetegning	1:100	M.P..
5	Fladetegning	1:100	M.P..

Anlægsliste

Anl.	Teg.	Snit	Type	Beskrivelse	Fund
001	01	n-s set mod ø. Dia.: 310 cm, dyb: 60 cm. Skrå n-side, flad bund (anlægget ikke afgrænset i s og ø)	Grube	Mørkbrun let sandet muld m. en del sten. Indeholder dyrekogler og lidt keramikmulder	X16, X17
002	01	ø-v set mod s. Dia.: 100 cm, dyb: 13 cm. Rundede sider og flad bund	Grube (affaldsgrube)	Brun sandet muld. Indeholder lidt knoglemateriale og keramikmulder (kasseret)	
003	01	ø-v set mod s. Dia.: 28 cm, dyb: 23 cm. Lige sider og helt flad bund	Stolpehul	Mørkbrun leret muld m. trækulsnister	
004	01	ø-v set mod s. Dia.: 35 cm, dyb: 17 cm. Runde sider og jævn rund bund.	Stolpehul	Mørkbrun leret muld m. trækulsnister med enkelte håndstore sten	
005	01	ø-v set mod s. Dia.: 30 cm, dyb: 24 cm. Runde sider og jævn rund bund.	Stolpehul	Mørkbrun leret muld m. trækulsnister. Indeholder lidt keramikmulder	
006	01	ø-v set mod s. Dia.: 29 cm, dyb: 22 cm. Skrå sider og rund bund	Stolpehul	Mørkbrun leret muld	
007	01	nv-sø set mod nø. Dia.: 25 cm, dyb: 2 cm	Fyldskifte		
008	01	nv-sø set mod nø. Dia.: 30 cm, dyb: 12 cm. Runde sider og bund	Stolpehul	Mørkbrun leret muld spættet m. lys leret undergrund	
009	01	ø-v set mod s. Dia.: 40 cm, dyb: 18 cm. Lige sider og flad bund	Stolpehul	Mørkbrun leret muld m. trækulsnister	
010	01	ø-v set mod n. Dia.: 141 cm, dyb: 41 cm. Skrå sider og afrundet bund	Grube	Mørk gråbrun leret muld (øverste 13 cm), mørk rødbrun leret lag/rødbændt (ca. 12 cm), nederste lag som det øverste. Indeholder dyrekogler og keramik	X12, X13
011	01	n-s set mod v. Dia.: 176 cm, dyb: 15 cm. Stejle sider og flad bund	Kogestens-grube	Trækulsfarvet sandet muld m. brændte sten	
012	01	n-s set mod ø. Dia.: 135 cm, dyb: 35 cm (dybest i s).	Grube (affaldsgrube)	Mørkbrun sandet muld m. mange dyrekogler	X18, X22
013	01	nv-sø set mod nø. Dia.: 65 cm, dyb: 18 cm. Afrundede sider og rund bund	Grube	Brun sandet muld	
014	01	ø-v set mod s. Dia.: 29 cm, dyb: 23 cm. Lige sider og flad bund	Stolpehul	Mørkbrun leret muld	
015	01	ø-v set mod n. Dia.: 65 cm, dyb: 14 cm. Lige sider og flad ujævn bund	Grube	Mørkbrun leret muld	
016	01	nv-sø set mod nø. Dia.: 35 cm, dyb: 36 cm. Skrå stejle sider og flad bund	Stolpehul	Mørkbrun leret muld sammenblandet med lysere brungrå leret undergrund	
017	01	n-s set mod ø. Dia.: 34 cm, dyb: 29 cm. Skrå sider og flad bund	Stolpehul	Mørkbrun leret muld	
018	01	n-s set mod ø. Dia.: 63 cm (begge to), dyb: 23 cm. Skrå sider og flad bund	Stolpehul (to stolpehuller?)	Sydlig halvdel: mørkbrun leret muld. Nordlig halvdel: mørkbrun leret muld spættet m. lys leret undergrund	X07
019	01	nø-sv set mod sø. Dia.: 30 cm, dyb: 5 cm. Runde sider og flad ujævn bund	Stolpehul	Mørkbrun leret muld m. trækulsnister	
020	01	ø-v set mod s. Dia.: 32 cm, dyb: 22 cm. Skrå sider og flad bund	Stolpehul	Mørkbrun leret muld	
021	01	n-s set mod ø. Dia.: 53 cm, dyb: 5-6 cm. Skrå sider og flad bund	Grube (affaldsgrube)	Lysbrun lerpletet og sandet muld. Indeholder mange knoglefragmenter. Jordprøver hjemtaget til soldning	X21
022	01	ø-v set mod s. Dia.: 50 cm, dyb: 9 cm. Skrå sider og flad bund	Grube (bund af lille grube)	Brun lerpletet muld	
023	01	ø-v set mod s. Dia.: 140 cm, dyb: 17 cm. Skrå sider og flad bund	Grube	Brun leret muld	
024	01	ø-v set mod n. Dia.: 125 cm, dyb: 30 cm (dybest i ø). Skrå sider og afrundet bund	Grube	Mørkbrun sandet muld m. trækulsnister (Mørkere plet i syd)	
025	01	nø-sv set mod sø. Dia.: 27 cm, dyb: 5 cm. Runde sider og flad ujævn bund	Stolpehul	Mørkbrun leret muld m. trækulsnister	
026	01	nv-sø set mod nø. Dia.: 96 cm, dyb: 12 cm. Runde sider og flad ujævn	Grube?	Mørkbrun leret muld m. trækulsnister	

Anl.	Teg.	Snit	Type	Beskrivelse	Fund
		bund			
027	01	n-s set mod ø. Dia.: 38 cm, dyb: 20 cm. Skrå sider og flad bund	Stolpehul	Mørkbrun leret muld	
028	01	nv-sø set mod nø. Dia.: 120 cm, dyb: 36 cm. Stejle sider og flad bund	Grube	Mørkbrun sandet muld . Indeholder knoglemateriale	X08
029	01	n-s set mod v. Dia.: 80 cm, dyb: 13 cm. Lige sider og flad ujævn bund	Grube	Mørkbrun leret muld m. trækul	
030	01	nø-sv set mod sø. Dia.: 155 cm (total), dyb: 12-15 cm. To rundbundede lavninger	Grube?/natur?	Mørkgrå leret muld eller undergrund	
031	01	nv-sø set mod sv. Dia.: 240 cm, dyb: 20 cm. Skrå sider og flad bund	Grube (affaldsgrube)	Brun leret muld m. trækulsnister. Indeholder knoglemateriale og keramik	X10, X11
032	01	nv-sø set mod nv. Dia.: 175 cm, dyb: 55 cm. Skrå sider (ca. 45 gr.) og spids bund	Grube	Mørkbrun leret muld samt et lag af lys gul leret undergrund tæt ved bunden. Indeholder en del keramik ca. 25 cm fra overfladen	X19, X20
033	01	n-s set mod ø. Dia.: 115 cm, dyb: 22 cm (på midten). Rundede sider og flad bund	Grube (rest af kogestens-grube)	Gråbrun muldet ler m. trækulstykker. Indeholder meget keramikmulder	X09, X14, X15
034	01	Snit 1: ø-v set mod n. Dia.: 240 cm, dyb: 49 cm. Skrå sider og tilspidset bund. Snit 2: ø-v set mod n. Dia.: 250 cm, dyb: 50 cm. Skrå sider og tilspidset bund	Grube	Brun sandet ler m. småsten	X04, X05, X06
035	01	ø-v set mod n. Dia.: 265 cm, dyb: 25 cm (dybest på midten). Skrå sider og flad lidt ujævn bund	Grube	Brun sandet og ret homogen muld	
036	01	n-s set mod ø. Dia.: 38 cm, dyb: 19 cm. Skrå sider og rund bund	Stolpehul	Mørkbrun leret muld	
037	01	nv-sø set mod nø. Dia.: 80 cm, dyb: 23 cm. Skrå sider og rund bund	Grube	Mørkbrun leret muld	
038	01	n-s set mod v. Dia.: 120 cm, dyb: 37 cm. Skrå sider og spids bund	Grube	Mørk gråbrun let sandet ler m. trækulsnister	
039	01	nv-sø set mod sv. Dia.: 68 cm, dyb: 16 cm. Runde sider og flad ujævn bund	Grube	Mørkbrun leret muld m. trækulsnister	
040	01	nv-sø set mod sv. Dia.: 85 cm, dyb: 23 cm. Runde sider og bund	Grube	Mørkbrun leret muld	
041	01	ø-v set mod s. Dia.: 50 cm, dyb: 30 cm. Skrå sider og tilspidset bund	Grube (lille grube)	Brun lerpletet og sandet muld m. håndstore sten i midten	
042	01	ø-v set mod s. Dia.: 230 cm, dyb: 50 cm. Skrå sider og flad bund	Grube	Brun homogen ret sandet muld m. en del store sten	
043	01	nv-sø set mod sv. Dia.: 90 cm, dyb: 2-10 cm. Runde sider og ujævn bund	Grube	Mørkbrun leret muld	
044	02	nv-sø set mod nø. Dia.: 60 cm, dyb: 28 cm	Grube	Brun sandet muld m. trækulsnister og en del rådne sten	
045				Annuleret	
046	02	nø-sv set mod nv. Dia.: 65 cm, dyb: 18 cm. Rundede sider og bund	Grube	Lysbrun sandet muld	
047	02	ø-v set mod s. Dia.: 145 cm, dyb: 30 cm. Skrå sider og afrundet bund	Grube	Brun sandet muld m. en del store sten	
048	02	ø-v set mod s. Dia.: 105 cm, dyb: 30 cm. Stejle sider og rundet bund	Kogestens-grube	Brun sandet muld m. trækulsnister og en del brændte sten	
049	02	n-s set mod v. Dia.: 50 cm, dyb: 10 cm. Stejle sider og flad bund	Grube	Lys gråbrun leret muld m. trækulsnister	
050	02	nv-sø set mod nø. Dia.: 180 cm, dyb: 25 cm (dybest på midten). Skrå sider og nærmest flad bund	Grube	Mørkbrun lerpletet muld m. trækulsnister	
051	02	nø-sv set mod sø. Lige sider og flad ujævn bund	Grube	Mørkbrun leret muld m. lidt trækul samt en enkelt stor sten	
052	02	ø-v set mod n. Dia.: 115 cm, dyb: 18 cm. Runde sider og flad ujævn bund	Grube	Mørkbrun/grålig leret muld m. trækulsnister	

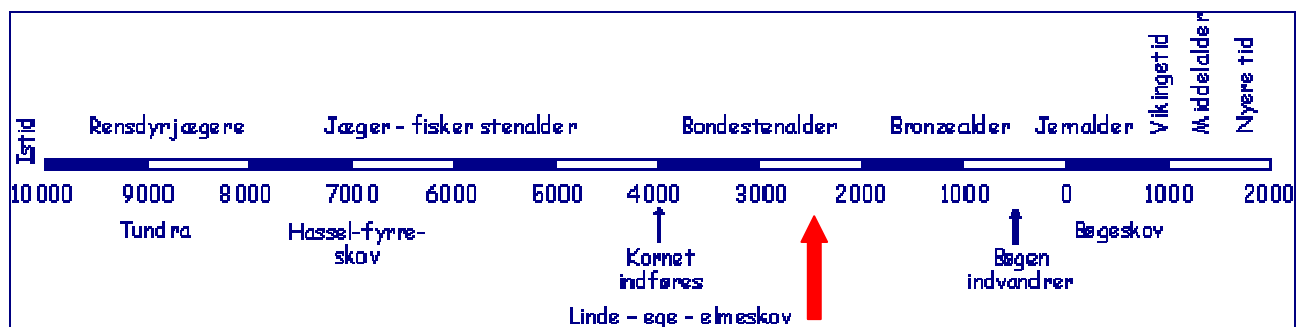
Anl.	Teg.	Snit	Type	Beskrivelse	Fund
053	02	n-s set mod v. Dia.: 200 cm, dyb: 9-18 cm. Ujævn flad bund	Fyldskifte	Lysbrun/grå leret muld	
054	02	nv-sø set mod sv. Dia.: 140 cm, dyb: 12 cm. Skrå sider og flad bund	Kogestens-grube (bund af kogestens-grube)	Sortbrun trækulsfarvet muld m. meget trækul og brændte sten	
055	02	ø-v set mod n. Dia.: 150 cm, dyb: 18 cm. Stejle sider og flad bund	Grube	Brun lerpletet sandet muld	
056	02	nø-sv set mod nv. Dia.: 90 cm, dyb: 30 cm. Skrå sider og let afrundet bund	Grube	Brun sandet og ret homogen muld	
057	02	n-s set mod v. Dia.: 120 cm, dyb: 27 cm. Afrundede sider og flad bund	Grube	Brun homogen sandet muld	
058	02	nv-sø set mod sv. Dia.: 135 cm, dyb: 15 cm. Skrå sider og flad bund	Kogestens-grube	Trækulsfarvet sandet muld m. brændte sten	
059	02	ø-v set mod n. Dia.: 100 cm, dyb: 27 cm. Skrå side mod ø og flad bund, mod v er anlægget forstyrret af dræn	Grube	Gråbrun til sortbrun sandet muld m. en del småsten. To økser øverst i mulden i et mørkere parti i syddelen af anlægget	X01, X02, X03
060				Annuleret	
061	02	n-s set mod ø. Dia.: 55 cm, dyb: 19 cm. Afrundede sider og bund	Grube	Brun fed muld m. småsten og trækulsnister	
062	02	nø-sv set mod nv. Dia.: 105 cm, dyb: 27 cm (i nø). Rundede sider og rundet bund (Bunden er noget ujævn og dybest i nø -nærmest to niveauer)	Grube	Lysbrun sandet muld m. lerpletter	
063	02	ø-v set mod s. Dia.: 104 cm, dyb: 20 cm (dybest på midten). Skrå sider og svagt afrundet bund (meget symmetrisk anlæg)	Grube	Gråbrun leret muld m. lidt småsten	
064	03	ø-v set mod s. Dia.: 80 cm, dyb: 6 cm. Skrå sider og flad jævn bund	Grube (bund af grube)	Mørkbrun leret muld	
065	03	nv-sø set mod nø. Dia.: 50 cm, dyb: 14 cm. Runde sider og bund	Fyldskifte	Mørkbrun sandet muld	
066	03	nv-sø set mod nø. Dia.: 48 cm, dyb: 5 cm. Runde sider og bund	Fyldskifte	Mørkbrun leret muld	
067	03	nø-sv set mod nv. Dia.: 110 cm, dyb: 21 cm. Skrå sider og rund bund	Grube	Mørkbrun leret og sandet muld m. flere mindre sten	
068	03	ø-v set mod s. Dia.: 60 cm, dyb: 11 cm. Skrå sider og rund bund	Fyldskifte	Mørkbrun leret og sandet muld	
069	03	nv-sø set fra sv. Dia.: 105 cm, dyb: 16 cm. Skrå sider og flad bund	Grube	Mørkbrun leret muld m. trækul	
070	03	nv-sø set mod sv. Dia.: 105 cm, dyb: 15 cm. Skrå sider og flad jævn bund	Grube?/ fyldskifte?	Mørkbrun leret muld iblandet lysbrun leret undergrund	
071	03	nø-sv set mod sø. Dia.: 60 cm, dyb: 38 cm. Skrå sider og flad jævn bund	Grube	Mørkbrun leret muld	
072	03	n-s set mod v. Dia.: 45 cm, dyb: 15 cm. Runde sider og flad jævn bund	Grube? (fyldskifte?)	Mørkbrun leret muld	
073	03	nø-sv set mod nv. Dia.: 80 cm, dyb: 6 cm. Flade jævne sider og flad ujævn bund	Grube (bund af grube)	Mørkbrun leret muld	
074	03	nø-sv set mod nv. Dia.: 108 cm, dyb: 5 cm. Skrå sider og flad bund	Grube	Mørkbrun leret muld m. lidt trækul	
075	03	n-s set mod ø. Dia.: 150 cm, dyb: 15 cm. Skrå sider og flad ujævn bund	Kogestens-grube	Mørkbrun leret muld m. mange ildskørnede sten	
076	03	ø-v set mod n. Dia.: 88 cm, dyb: 22 cm. Skrå sider og rund bund	Grube	Mørkbrun leret muld m. lidt trækul	
077	05	nv-sø set mod nø. Dia.: 115 cm, dyb: 6 cm. Lige sider og flad diffus bund	Kogestens-grube	Mørkbrun/sort leret muld m. flere mindre ildpåvirkede sten	
078	03	nv-sø set mod nø. Dia.: 80 cm, dyb: 36 cm. Skrå sider og rund bund	Grube	Mørkbrun leret muld	
079				Annuleret	

Anl.	Teg.	Snit	Type	Beskrivelse	Fund
080				Annuleret	
081				Annuleret	
082	03	nø-sv set mod nv. Dia.: 85 cm, dyb: 12 cm. Skrå sider og flad ujævn bund	Grube	Mørkbrun leret muld	
083	03	nv-sø set mod sv. Dia.: 54 cm, dyb: 12 cm. Runde sider og bund	Fyldskifte	Mørkbrun leret muld	
084	04	nø-sv set mod sø. Dia.: 75 cm, dyb: 18 cm. Skrå sider og afrundet bund	Grube	Mørk brungrå let leret ler m. trækulsnister og mange små sten i fyllden	
085	04	nø-sv set mod sø. Dia.: 130 cm, dyb: 12 cm. Skrå sider og flad bund (dog en smule diffus i nedgravningen)	Grube	Mørk gråbrun sandet ler	
086	04	nø-sv set mod sø. Dia.: 65 cm, dyb: 15 cm. Skrå sider og spids bund	Grube	Mørkbrun leret muld	
087	04	nv-sø set mod nø. Dia.: 95 cm, dyb: 16 cm. Runde sider og bund	Grube	Mørkbrun leret muld	
088	04	nv-sø set mod nø. Dia.: 65 cm, dyb: 12 cm (i ø) og 2 cm (i v). Runde sider og bund	Grube	Mørkbrun/sort leret muld	
089	04	nv-sø set mod nø. Dia.: 65 cm, dyb: 12 (i øst), 2 cm (i v). Runde sider og bund	Grube	Brun sandet og leret muld m. flere sten i bunden	
090	04	nø-sv set mod nv. Dia.: 100 cm, dyb: 45 cm. Skrå sider og spids bund	Grube	Mørk sort-grå kompakt leret sand m. trækulsnister og mange sten i fyllden	
091	04	nv-sø set mod nv. Dia.: 65 cm, dyb: mel. 7-16 cm. Runde sider og flad diffus bund	Fyldskifte	Brun lidt mørkt leret og sandet muld	
092	04	nv-sø set mod nv. Dia.: 190 cm, dyb: 13 cm. Diffus nedgravning	Fyldskifte	Mørk gråbrun leret sand	
093	04	nø-sv set mod sø. Dia.: 43 cm, dyb: 15 cm. Afrundede sider og flad bund	Stolpehul (bund af stolpehul)	Mørkgrå let leret sand	
094	04	nv-sø set nø. Diffus nedgravning	Grube (bund af grube)	Mørk brungrå let sandet ler m. trækulsklumper	
095	04	nv-sø set mod nø. Dia.: 130 cm, dyb: 22 cm (dybest i nv-siden). Afrundet nv-side, skrå sø-side og spids bund	Grube	Mørk brungrå let sandet ler m. trækulsnister	
096	01	n-s set mod v. Dia.: 120 cm, dyb: 12 cm. Skrå sider og ujævn bund	Grube	Mørkbrun leret muld	

Landmålerpunkter

Nr.	X	Y	Z	MI_X	MI_Y
p1	120857.5	114422.26	44.264	-120857.5	114422.26
p2	120892.37	114424.62	44.069	-120892.37	114424.62
økser	120915.24	114426.95	43.446	-120915.24	114426.95
p3	120920.33	114426.7	43.685	-120920.32	114426.7
p4	120947.24	114456.3	42.94	-120947.23	114456.3
p5	120974.07	114485.9	42.578	-120974.07	114485.9
p6	120980.81	114493.29	42.277	-120980.81	114493.29

10. Tidstavle

11. Litteratur

Artikler og oversigtsværker:

Danmarks Oldtid. Stenalderen. Bind 1 og 2, Sesam, Kbh. 1981.

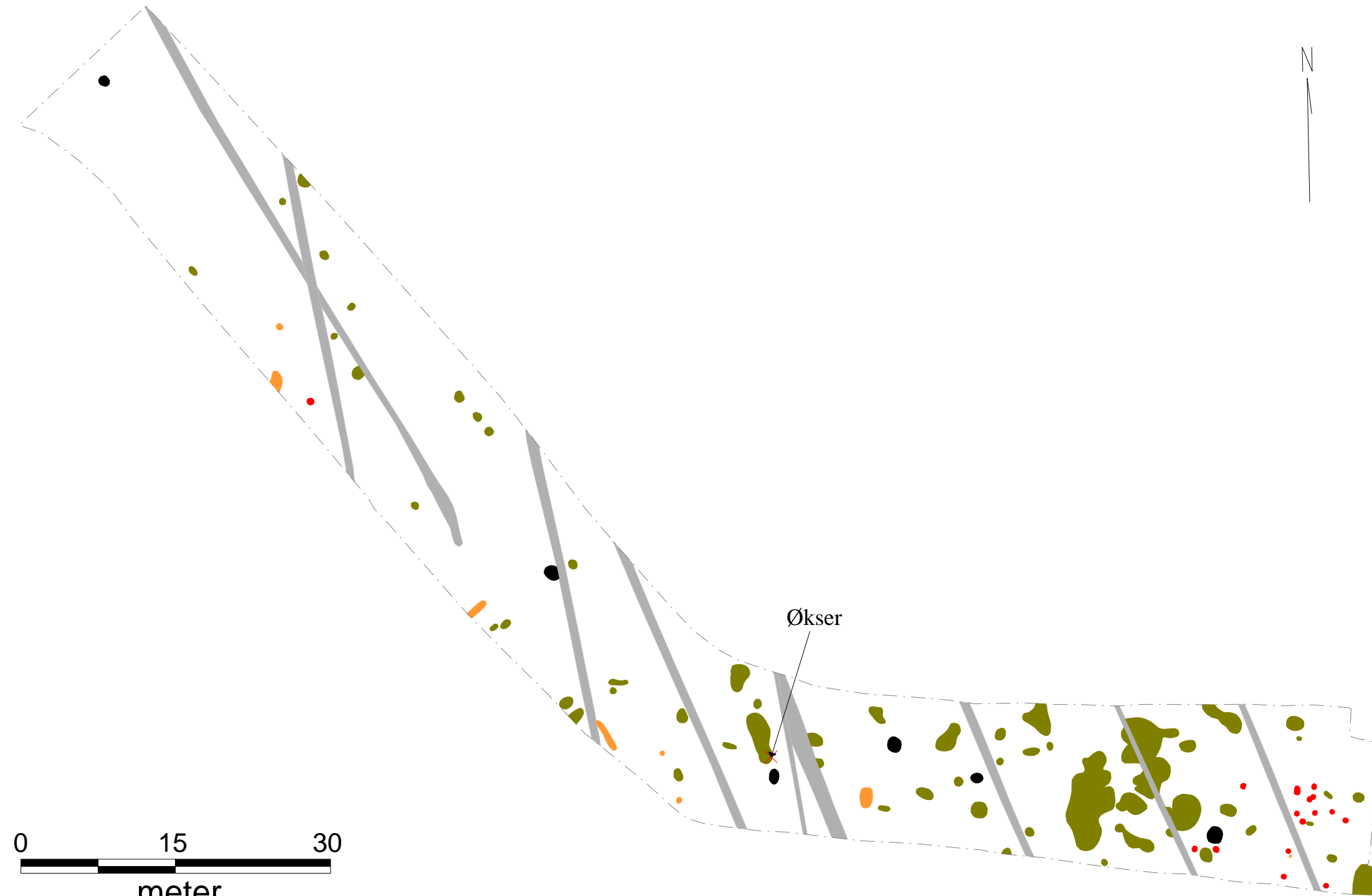
Jensen, J.: Danmarks Oldtid. Stenalderen, Kbh. 2001

Kock, E.: Neolithic Bog Pots from Zealand, Møn, Lolland and Falster, Kbh. 1998.

Nielsen, P.O.: De tyknakkede flintøkseres kronologi,

Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie, Kbh. 1977.

**Bilag 01:
Udgravningsfelt
SVM2005043-2,
Klostermarken NØ3**

0 15 30
meter

- Udgravningsgrænse
- Stolpehul
- Grube
- Kogestensgrube
- Fyldskifte
- Dræn